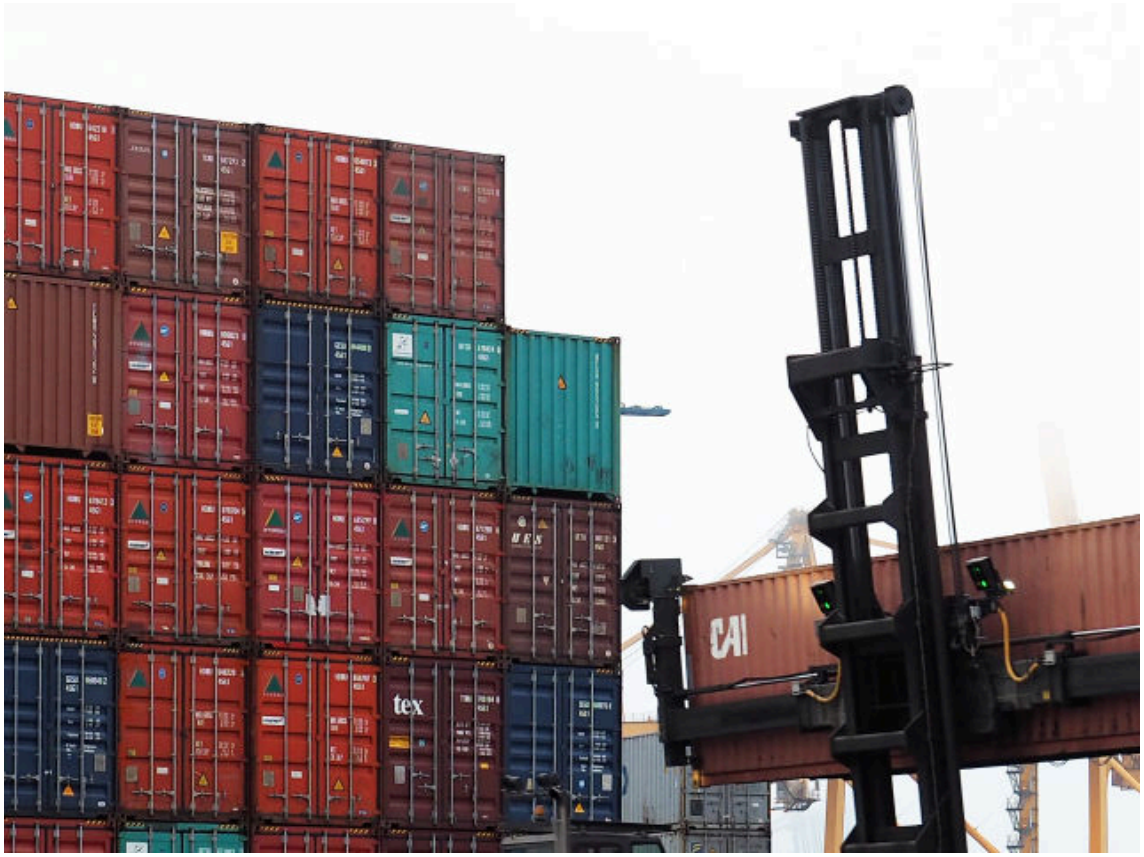
Analyysi

Miksi maailmankauppa on hidastunut?

Kansainvälinen talous | 21.03.2016

Maailmankauppa kasvoi vuosikymmeniä huomattavasti nopeammin kuin maailman bruttokansantuote. Viime vuosina kansainvälisen kaupan kasvu on hidastunut tuotannon kasvuvauhdin mukaiseksi. Onko globalisaation kiivain vaihe jo historiaa? Vaikuttaa siltä, että 2010-luvun jälkipuoliskolla kyse on ollut valtaosin pysyvistä rakenteellisista tekijöistä ja vain vähäisessä määrin ohimenevistä suhdannetekijöistä. Ennusteiden perusteella maailmankaupan kasvu suhteessa maailman BKT:hen ei näyttäisi lähivuosina merkittävästi nopeutuvan.

Maailmankaupan kasvu suhteessa maailman bruttokansantuotteen kasvuun on ollut heikkoa jo liki 10 vuotta, mutta erityisesti vuoden 2010 jälkeen kauppa on kasvanut vaimeasti. Onko kyseessä ohimenevä ilmiö? Maailmankaupan hidastuminen liittyy osin suhdanneluonteisiin, osin rakenteellisiin ja osin muihin tekijöihin.

Suhdanneluoteisiksi tekijöiksi voidaan katsoa mm. EU-alueen sisäisen kaupan hiipuminen, Kiinan

kasvun hidastuminen, kehittyneiden maiden investointiaktiivisuuden vaimeus ja raaka-aineiden hintojen alhaisuus. Rakenteellisiin tekijöihin voidaan lukea mm. se, että Kiinan sekä Itä- ja Keski-Euroopan maiden integraation kiihkein vaihe on jäänyt taakse, tuotannon hajauttamisen nopein kasvuvaihe on ohitettu, digitalisaation kasvu ja lisäksi eri maiden hallitusten toimet kotimaisen tuotannon turvaamiseksi ovat lisääntyneet.

Miksi kaupan kasvu on toivottavaa?

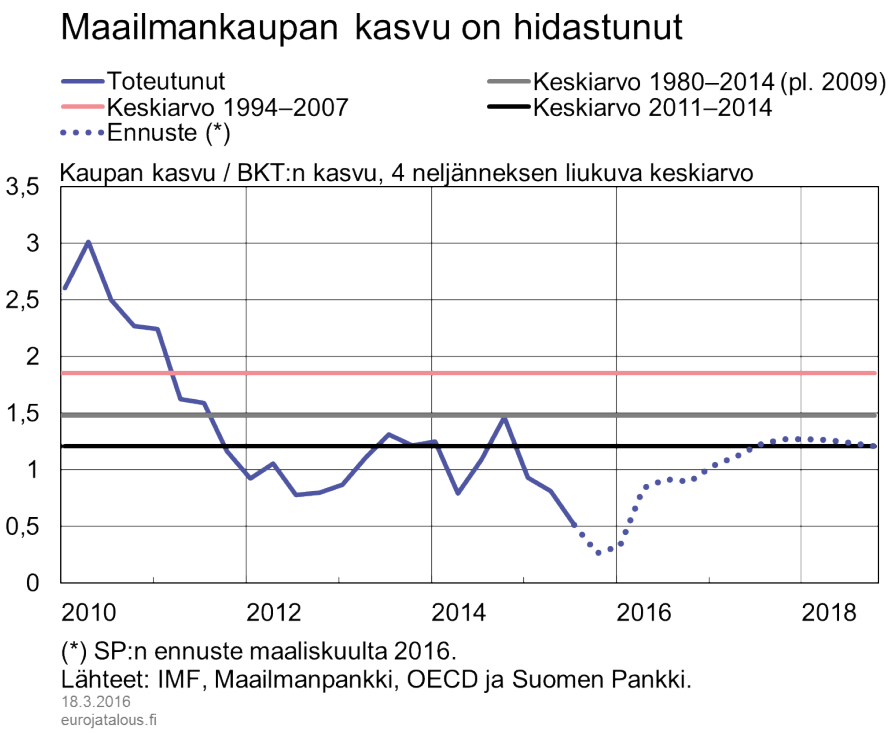
Maailmankaupan ja maailman bruttokansantuotteen suhdetta voidaan pitää tuotannon erikoistumisen mittana: mitä enemmän kauppaa on suhteessa tuotantoon, sitä enemmän on työnjakoa ja spesialisoitumista. Työnjako ja tuotannon erikoistuminen ovat toivottavia, koska ne tehostavat taitotiedon leviämistä, johtavat suhteellisen edun periaatteen mukaisesti resurssien tehokkaaseen käyttöön ja näin myös voimakkaampaan talouden ja hyvinvoinnin kasvuun.

Suomessa mm. elektroniikka- ja metsäteollisuuden kukoistus 1990-luvulla ei olisi ollut mahdollista ilman vilkasta kansainvälistä kauppaa. Kaupan kasvu on myös lisännyt eri maiden välistä tasa-arvoa, sillä sen kautta köyhyys on kehittyvissä maissa vähentynyt, keskimääräiset tulot asukasta kohti ovat kasvaneet ja taitotieto on parantunut. Lisäksi lyhyemmän ajan talouskehityksen näkökulmasta maailmankaupan bruttokansantuotetta nopeampi kasvu tukee erityisesti pienten avoimien maiden työllisyyden ja tulojen kohenemista.

Kasvun vuosikymmenet

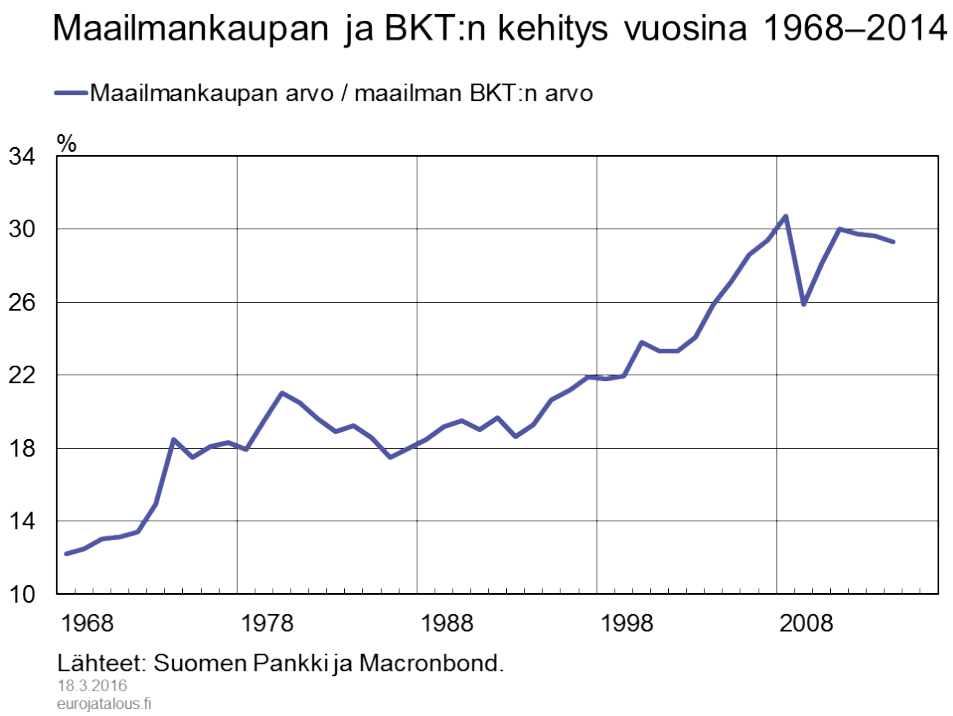
Maailmankauppa kasvoi erityisen voimakkaasti vuosien 1986 ja 2007 välisenä aikana. Tällöin maailmantalouteen vaikutti kaksi geopoliittista ja yksi taloudellinen kehityskulku: 1) Itä- ja Keski-Euroopan maiden integroituminen Länsi-Eurooppaan, 2) Kiinan integroituminen maailmantalouteen ja 3) talouden tuotannon hajauttaminen eli arvoketjujen nopea laajentuminen. Näiden tekijöiden ansiosta maailmankauppa kasvoi huomattavasti enemmän kuin maailman bruttokansantuote. Vuonna 2007 alkaneen finanssikriisin jälkeen maailmankaupan kasvu on kuitenkin ollut hidasta (kuvio 1).

Kuvio 1.

Maailmankauppa kasvoi vuosina 1980–2007 keskimäärin noin kaksi kertaa nopeammin kuin maailman bruttokansantuote. Vuosina 2011–2014 kaupan kasvu oli vain hieman BKT:n kasvua nopeampaa, ja viime aikoina kauppa on kehittynyt samaa vauhtia BKT:n kanssa. Maailmankaupan kasvun hidastumisen taustalla on osin väliaikaisia suhdannetekijöitä mutta myös pysyvämpiä rakenteellisia tekijöitä.

Kuvio 2.

Ohimenevät suhdannetekijät

Vuosien 2007–2008 finanssikriisin jälkeen kulutus ja investoinnit ovat kehittyneissä maissa kohentuneet heikosti. Velkaantuneisuuden purkaminen on rasittanut kotitalouksien ostovoimaa, ja taseiden parantaminen on heikentänyt yritysten investointihalukkuutta erityisesti Euroopassa. Toisaalta kehittyvien maiden, erityisesti Kiinan, kasvuvauhdin hiipuminen on osaltaan hidastanut maailmankaupan kohenemista.

Kansainvälisten järjestöjen ennusteiden valossa kehittyneiden maiden kulutus- ja investointiaktiivisuus on lähivuosina aiempaa vilkkaampaa. Tämä tukee maailmankaupan kasvua lähivuosina, mutta kaupan koheneminen jää siitä huolimatta huomattavasti vaimeammaksi kuin vuosina 1980–2007, sillä kaupan kasvun taustalla on joukko pysyviä rakenteellisia tekijöitä (kuvio 2).

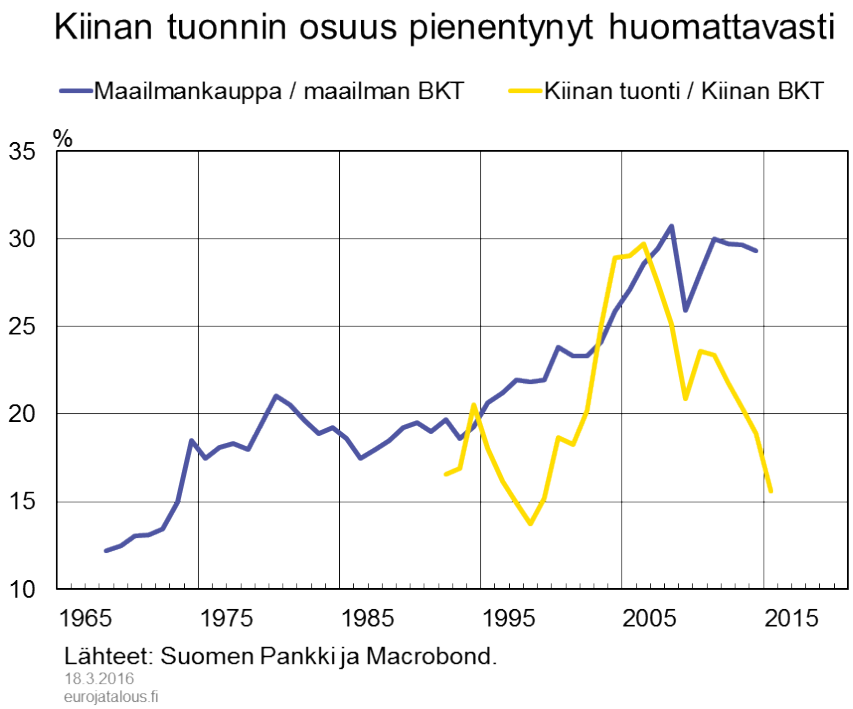
Pysyvät rakennetekijät

Teollisuustuotteiden osuus maailmankaupasta on supistumassa ja palveluiden osuus suurenemassa. Teollisuustuotteiden, investointitavaroiden ja kestokulutustavaroiden valmistus on osin arvoketjujen laajentumisen ansiosta hyvin kauppaintensiivistä, kun taas palveluiden tuottaminen on vähemmän kauppaintensiivistä. Kun kysynnän kasvu suuntautuu enemmän

palveluihin, maailmankauppa suhteessa bruttokansantuotteeseen ei lisäänny aiemmin koetulla voimalla.

Toinen ja merkittävin pysyvä rakenteellinen tekijä on Itä- ja Keski-Euroopan maiden, ja lisäksi aivan erityisesti Kiinan, integraatioprosessin kypsyminen. Kiinan kasvumallin muuttuminen viennistä kotimaiseen kysyntään merkitsee maan tuontialttiuden vähenemistä. Vuonna 2006 tuonnin osuus Kiinan BKT:stä oli noin 30 %, mutta vuonna 2015 osuus on puolittunut noin 15 prosenttiin. Tämä on suurin yksittäinen tekijä siinä, että maailmankaupan kasvuvauhti on lähentynyt maailman BKT:n kasvua (kuvio 3).

Kuvio 3.

Kolmas, pysyvämpi rakenteellinen tekijä liittyy siihen, että tuotannon arvoketjujen laajentumisvauhti on hidastunut. Tätä osin tukeva neljäs tekijä on kotimaista tuotantoa ja työllisyyttä edistämään pyrkivä talouspolitiikka sekä viidentenä digitalisaatio. Vaikka näistä ei ole saatavissa luotettavaa tilastotietoa, verohelpotukset ja muut tuet kotimaiselle tuotannolle ovat kuitenkin monessa maassa yleisesti käytettyjä talouspolitiikan keinoja, ja digitalisaatio on kiistatonta.

Onko kaupan hidastuminen tilapäistä?

Kansainvälisten järjestöjen ennusteiden perusteella näyttää siltä, että kansainvälisen

kaupan vuosina 1986–2007 koettua hitaampi kasvu ei ole ohimenevä ilmiö, vaikka maailmankaupan kasvun voimakkain hidastumisvaihe onkin jo ohitettu.

Suhdannetila kohenee kehittyneiden maiden kotimaisen kysynnän – kulutuksen ja investointien – ennustetun ripeytymisen ansiosta. Kaupan kasvun hidastumisen taustalla olevat rakenteelliset tekijät eivät kuitenkaan vaikuta olevan poistumassa. Kiinan kasvumallin muutos on pysyvä. Kaupan merkittävämpi lisääntyminen edellyttäisi mm. Intian ja Afrikan maiden voimakasta kasvua ja niiden integroitumista maailmantalouteen Kiinan tavoin.

Asiasanat

bruttokansantuote, globalisaatio, maailmankauppa